

5.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

1. Inleiding en definitie

Volgens artikel 11 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) bevat de begrotingsparagraaf weerstandsvermogen tenminste:

- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- een inventarisatie van de risico's;
- het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's.

Het weerstandsvermogen van een gemeente is te definiëren als de verhouding tussen geldmiddelen en andere mogelijkheden van een gemeente om belangrijke, niet begrote kosten te dekken - de weerstandscapaciteit - en het totaal aan risico's die belangrijke gevolgen kunnen hebben voor haar financiële positie, maar waarvoor geen maatregelen zijn getroffen.

2. Inzicht in robuustheid gemeentelijke financiën

De paragraaf weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeentelijke financiële middelen bestand zijn tegen tegenvallers. Met een zeker weerstandsvermogen kan worden voorkomen dat elke financiële tegenvaller meteen dwingt tot bezuinigen. Het weerstandsvermogen kan betrekking hebben op het begrotingsjaar zelf (statisch weerstandsvermogen) maar ook op meerdere begrotingsjaren (dynamisch weerstandsvermogen). Om de robuustheid van de financiële middelen te kunnen beoordelen is inzicht nodig in de omvang en impact van mogelijke risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit.

3. Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit financiële mogelijkheden waarmee eventuele tegenvallers bekostigd kunnen worden. Met incidentele weerstandscapaciteit, zoals de algemene reserve en de stille reserves, kan een gemeente calamiteiten en eenmalige tegenvallers opvangen zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van taken op het afgesproken niveau. Met de structurele weerstandscapaciteit, zoals de onbenutte belastingcapaciteit van de OZB, kan de gemeente permanente tegenvallers in de exploitatie opvangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken.

4. Risico's

Het weerstandsvermogen van een gemeente dient om die categorie risico's af te dekken die niet in de begroting is voorzien. Het gaat hier om bedrijfsrisico's met betrekking tot de grondexploitatie, open einde-regelingen en de algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Reguliere risico's behoren dus niet tot deze categorie. Hiervoor kunnen immers verzekeringen worden afgesloten of voorzieningen worden gevormd. In het vervolg van deze paragraaf zal nader worden ingegaan op de beschikbare incidentele en structurele weerstandscapaciteit. Vervolgens kunnen conclusies worden getrokken over hoe het gewenste weerstandsvermogen zich verhoudt tot de weerstandscapaciteit.

5. Incidentele weerstandscapaciteit: reserves

Reserves zijn vermogensbestanddelen die als eigen vermogen zijn aan te merken. Noordenveld kent verschillende reserves, zoals:

- de algemene reserve;
- egaliseringsreserves, ofwel bestemmingsreserves die dienen om ongewenste schommelingen op te vangen in de tarieven die aan derden in rekening worden gebracht;
- overige bestemmingsreserves

De bestemmingsreserves zijn door de gemeenteraad ingesteld voor het concretiseren van bepaalde doelstellingen. Bij aanwending voor andere doeleinden zou het oorspronkelijk voorgenomen besluit niet meer gerealiseerd kunnen worden. Op grond van vorenstaande worden de bestemmingsreserves niet tot de weerstandscapaciteit gerekend. Een uitzondering hierop vormt de reserve grondexploitatie en de reserve sociaal domein. Deze reserves zijn ingesteld als buffer voor het opvangen van eventuele negatieve resultaten op de exploitatie van bouwgronden respectievelijk het sociaal domein.

Noordenveld beschikt per ultimo juni 2017 over de navolgende reserves en voorzieningen (bedragen maal € 1.000):

Reserves/voorzieningen	Begroting 1-1-2017	Begroting 1-1-2018
Algemene reserve	€ 5.214	€ 6.084
Bestemmingsreserve	€ 11.930	€ 15.706
Voorzieningen	€ 5.378	€ 6.772
<i>Totaal</i>	€ 22.522	€ 28.562

Voor de reserves en voorzieningen geldt dus dat sprake is van (toekomstige) claims op grond van besluitvorming van de gemeenteraad. In bovenstaande bedragen is hiermee reeds rekening gehouden.

Stand algemene reserve

In de stand van de algemene reserve zijn de raadsbesluiten tot en met medio juni 2017 verwerkt.

Stand bestemmingsreserves

De bestemmingsreserves worden met name gevormd door:

- reserve dekking kapitaallasten (€ 5,0 miljoen);
- reserve sociaal domein (€ 5,1 miljoen);
- reserve grondexploitatie (€ 3,4 miljoen);
- reserve sociale huisvesting Norg (€ 1,2 miljoen).

De forse toename van de bestemmingsreserves wordt voornamelijk veroorzaakt door de stortingen in de reserve sociaal domein (€ 2,3 miljoen) en grondexploitatie (€ 970.000) bij de jaarrekening 2016.

Omvang reserves

Hieronder worden de gemiddelde reserves per inwoner van Noordenveld over 2017 en 2018 vermeld.

Soort reserve	2017	2018
Algemene reserve	€ 166	€ 195
Bestemmingsreserve	€ 380	€ 505
Totaal	€ 546	€ 700

Structurele weerstandscapaciteit: onbenutte belastingcapaciteit

De Algemene reserve en bestemmingsreserves behoren tot de incidentele weerstandscapaciteit. Tot de structurele weerstandscapaciteit van een gemeente behoort de onbenutte belastingcapaciteit van de OZB, te definiëren als het verschil tussen de door de raad vastgestelde tarieven en de 'maximum'-tarieven. Voor de OZB geldt echter geen wettelijk vastgesteld maximum meer, de ruimte binnen de onroerende zaakbelasting is in theorie dus onbeperkt. De omvang van deze belastingbuffer wordt dus bepaald door wat het gemeentebestuur als aanvaardbaar maximumtarief beschouwt.

Omvang weerstandscapaciteit

Samengevat kan worden geconcludeerd, dat de gemeente tenminste beschikt over een weerstandscapaciteit van € 14,6 miljoen. Zijnde de algemene reserve (€ 6,1 miljoen), de reserve grondexploitatie (€ 3,4 miljoen) en de reserve sociaal domein (€ 5,1 miljoen).

6. Risico's

De omvang van het benodigde weerstandsvermogen wordt bepaald door de omvang van de weerstandscapaciteit in relatie tot de 'resterende risico's'. Met 'resterende risico's' worden bedoeld de risico's die onvoldoende onder controle kunnen worden gehouden door stuur- en beheersmaatregelen en waarvoor (nog) geen specifieke voorzieningen zijn of kunnen worden getroffen. In de bijlage van deze paragraaf zijn alle geïnventariseerde risico's opgenomen en nader toegelicht. De risico's worden bij het samenstellen van de afdelingsrapportages telkens opnieuw geïnventariseerd. De risico's in de bijlage van deze paragraaf zijn dus actueel.

7. Weerstandsvermogen

Om conclusies te trekken over de toereikendheid van het weerstandsvermogen is in samenspraak met de controlerende accountant en de gemeenteraad een systematiek ontwikkeld, die uitgaat van de kans dat zich een risico voordoet en de financiële schade die daaruit kan voortvloeien. De risico's worden in vijf risicoklassen ingedeeld, gebaseerd op het aantal keren dat een risico zich zou kunnen voordoen. De lichtste klasse (klasse 5) is voor risico's die zich één keer per jaar of vaker voordoen. In de zwaarste klasse (klasse 1) doet een risico zich één keer per tien jaar voor. Elke klasse bevat een bepaald percentage dat wordt vermenigvuldigd met het financiële gevolg. Deze financiële gevolgen zijn op hun beurt ingedeeld in vijf klassen, oplopend van € 25.000 tot meer dan € 750.000.

Kans

<i>Klasse</i>	<i>Referentiebeelden</i>	<i>Kwantitatief</i>
1	< of 1 keer per 10 jaar	10%
2	1 keer per 5 - 10 jaar	30%
3	1 keer per 2 - 5 jaar	50%
4	1 keer per 1 - 2 jaar	70%
5	1 keer per jaar of vaker	90%

Gevolg

<i>Klasse</i>	
1	€ 25.000 - € 50.000
2	€ 50.000 - € 100.000
3	€ 100.000 - € 250.000
4	€ 250.000 - € 750.000
5	> € 750.000

In de bijlage is een integraal overzicht opgenomen van alle risico's ingedeeld naar kans maal gevolg.

Minimaal en maximaal benodigd weerstandsvermogen

Op basis van de hierboven beschreven kans/gevolg-systematiek bedraagt het minimaal benodigde weerstandsvermogen € 4,3 miljoen. Het maximale beslag op het weerstandsvermogen bedraagt momenteel € 9,3 miljoen.

	<i>Algemene Reserve</i>	<i>Reserve grondexploitatie</i>	<i>Reserve sociaal domein</i>	<i>Totaal</i>
Maximaal risico	€ 5.590.000	€ 1.883.000	€ 1.875.000	€ 9.348.000
Beschikbaar	“ <u>6.084.000</u>	“ <u>3.427.000</u>	“ <u>5.159.000</u>	“ <u>14.670.000</u>
Overdekking	€ 494.000	€ 1.544.000	€ 3.284.000	€ 5.322.000

In totaal is er binnen de reserves dus nog € 5,3 miljoen ruimte.

8. Financiële kengetallen

Vanaf het begrotingsjaar 2017 moet een tabel met financiële kengetallen worden opgenomen in de begroting en de jaarstukken. Deze cijfers geven een globaal inzicht in de verwachte financiële ontwikkelingen in de gemeente. Ook wordt een toelichting gegeven op de onderlinge verhouding tussen deze kengetallen en wat dat betekent voor de financiële positie van de gemeente. Het gebruik en het vaststellen van de berekeningswijze van de kengetallen heeft geen functie als normeringsinstrument in het kader van het financieel toezicht door de provincies. De voorgeschreven kengetallen worden al langere tijd gebruikt bij onder anderen financiële stresstesten. Een gemeente kan bij de vaststelling van de eigen normen gebruik maken van de signaleringswaarden zoals die worden toegepast bij stresstesten.

Kengetallen bij begroting 2018		Rek 2016	Begr 2017	Begr 2018
1. Netto schuldquote	a. zonder correctie doorgeleende gelden	56%	70%	59%
	b. met correctie doorgeleende gelden	55%	69%	58%
2. Solvabiliteitsratio		28%	23%	28%
3. Kengetal grondexploitatie		1%	0%	1%
4. Structurele exploitatieruimte		3%	0%	1%
5. Woonlasten ten opzichte van het landelijke gemiddelde		98%	97%	99%

Toelichting

Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft dus een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Een laag percentage is gunstig.

Solvabiliteit

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat, volgens het BBV, uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten. Hoe hoger het percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente.

Grondexploitatie

De boekwaarde van de voorraden grond moet worden terugverdiend bij de verkoop. Kenmerkend voor grondexploitaties is dat de looptijd meerdere jaren is. Naarmate de inkomsten verder in de toekomst liggen, brengt dit meer rentekosten en risico's met zich mee. Voor de berekening van dit kengetal worden de boekwaarden van de bouwgronden in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting.

Structurele exploitatieruimte

Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen.

Woonlasten ten opzichte van het landelijke gemiddelde

Dit cijfer geeft inzicht in hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Als dit percentage laag ligt, betekent het dat de gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt berekend door de totale woonlasten van meerpersoonshuishoudens te vergelijken met het landelijk gemiddelde.

Risico's	Kans					Gevolg					Kans x gevolg	
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Minimaal	Maximaal
	< 1keer per 10 jaar	1 keer per 5-10 jaar	1 keer per 2-5 jaar	1 keer per 1-2 jaar	1 keer per jaar of >	€ 25.000-€ 50.000	€ 50.000-€ 100.000	€ 100.000-€ 250.000	€ 250.000-€ 750.000	> € 750.000		
	10%	30%	50%	70%	90%							
1 Garantstellingen en waarborgfondsen	x								x		25.000	75.000
2 Risico van extra kosten bij oplopende renteontwikkelingen	x								x		25.000	75.000
3 Algemene uitkering uit het gemeentefonds					x			x			90.000	225.000
4 Personeelsbestand			x				x				25.000	50.000
5 Informatie- en communicatiesystemen			x				x				25.000	50.000
6 Gegevensbescherming					x					x	675.000	2.250.000
7 Grondexploitatie (inclusief Regiovisie)		x								x	1.883.000	1.883.000
8 Exploitatiebijdrage Novatec				x				x			70.000	175.000
9 Open eind regeling inkomensdeel Wet werk en bijstand			x						x		125.000	375.000
10 Risico van planschadeclaims				x		x					17.500	35.000
11 IHP onderwijs			x						x		125.000	375.000
12 Lumpsumfinanciering onderwijs		x				x					7.500	15.000
13 Risico milieuverontreinigingen			x					x			50.000	125.000
14 Regionale ontwikkelingen RUD/VRD				x				x			70.000	175.000
15 Sociaal domein					x					x	875.000	1.875.000
16 Toereikendheid voorzieningen (met name onderhoud kapitaalgoederen)			x						x		125.000	375.000
17 Wegenbeheer en groenbeheersplan			x					x			50.000	125.000
18 Kwaliteitscriteria VTH					x		x				45.000	90.000
19 Risico financiële gelijkstelling primair onderwijs		x								x	0	750.000
20 Albertsbaan en ontwikkelingsvisie	x							x			0	250.000
											4.308.000	9.348.000

Toelichting op de risico's

In deze toelichting zijn de nu bekende risico's benoemd en volgens een klassen-systematiek gewogen en gewaardeerd.

1. Garantstellingen en waarborgfondsen

De gemeente heeft zich borg gesteld voor een aantal instanties ten behoeve van het verstrekken van een geldlening. De gemeente loopt hierbij het risico als de verplichtingen door de geldnemer niet worden nagekomen. De in het verleden afgegeven gemeentegaranties ten behoeve van door woningbouwcorporaties aangetrokken geldleningen zijn overgedragen aan het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Hiervoor geldt een ander risicoprofiel. Corporaties die in de problemen komen dienen eerst het Centraal Fonds Volkshuisvesting voor financiële steun te benaderen. De borgstellingreserve van het WSW vormt de tweede zekerheid. De derde (tertiaire) achtervangpositie betreft een door het Rijk en gemeenten (elk 50%) af te geven renteloze lening aan het WSW. Het risicoprofiel kan wijzigen indien door corporaties een toenemend beroep wordt gedaan op het WSW. Voor de eerste categorie garantstellingen wordt het risico als volgt gekwantificeerd:

Kwantificering

Kans:	klasse 1 (minder of 1 keer per 10 jaar: 10%)
Gevolg:	klasse 4 (€ 250.000 - € 750.000)
Kans x gevolg:	minimaal € 25.000 (10% x € 250.000) tot maximaal € 75.000 (10% x € 750.000)

2. Risico van extra kosten bij oplopende renteontwikkelingen

De gemeente is volop deelnemer in het economisch verkeer waaronder het aantrekken van geldleningen op de kapitaalmarkt. De renteontwikkelingen op de kapitaalmarkt zijn de afgelopen jaren relatief stabiel. Eventuele effecten kunnen vanuit de lopende exploitatiebegroting jaarlijks worden meegenomen. In de begroting wordt 3% rente geraamd voor consolidatie van het te verwachten financieringstekort. De huidige marktrente voor langlopende geldleningen bedraagt momenteel 1,7%, terwijl de rente voor een kasgeldlening voor 1 maand ligt op 0%

Kwantificering

Kans:	klasse 1 (minder of 1 keer per 10 jaar: 10%)
Gevolg:	klasse 4 (€ 250.000 - € 750.000)
Kans x gevolg:	minimaal € 25.000 (10% x € 250.000) tot maximaal € 75.000 (10% x € 750.000)

3. Risico algemene uitkering*Rijksbezuinigingen*

Het gemeentefonds ademt mee met de rijksbegroting (normering- of trap op-trap af systematiek). Deze systematiek brengt het risico met zich mee dat bij dalende rijksuitgaven (als gevolg van rijksbezuinigingen) het gemeentefonds ook dienovereenkomstig daalt. De hoge accrespercentages uit voorgaande jaren zullen de komende jaren zeker niet terugkeren. De accrespercentages zijn nominale percentages. De komende jaren liggen die net boven de nullijn. De reële percentages (dus gecorrigeerd voor inflatie: het BBP Bruto Binnenlands Product) liggen beneden de nullijn, wat wil zeggen dat gemeenten reëel minder te besteden hebben.

Decentralisaties

Voor een toelichting op het risico van de decentralisaties wordt verwezen naar risico 15.

Kwantificering

Kans:	klasse 5 (1 keer per jaar: 90%)
Gevolg:	klasse 5 (€ 100.000 - € 250.000)
Kans x gevolg:	minimaal € 90.000 (90% x € 100.000) tot maximaal € 225.000 (90% x € 250.000)

4. Personeel

Vanaf 1 januari 2017 hebben wij ervoor gekozen niet langer eigenrisicodragers in het kader van de wet Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA) te zijn. Wij hebben het risico nu ondergebracht bij het UWV. Hiervoor betalen we een gedifferentieerde premie. Zorg voor goede arbeidsomstandigheden en voor het voorkomen van ziekteverzuim is een continu aandachtspunt. De maatregelen die wij nemen in het kader van goede arbeidsomstandigheden verminderen de risico's en kunnen meestal bekostigd worden uit de bestaande Arbobudgetten.

Kwantificering

Kans:	klasse 3 (1 keer per 2 à 5 jaar: 50%)
Gevolg:	klasse 2 (€ 50.000 - € 100.000)
Kans x gevolg:	minimaal € 25.000 (50% x € 50.000) tot maximaal € 50.000 (50% x € 100.000)

5. Informatie- en communicatiesystemen

Bij een grote ICT-storing door bijvoorbeeld een elektriciteitsprobleem, systeemcrash of virusaanval zal de gemeente de continuïteit van de maatschappelijke dienstverlening moeten kunnen garanderen. Grootschalige uitval of verstoring leidt tot:

- verminderde dienstverlening voor burgers en bedrijven, dit leidt tot vervelende situaties omdat de meest elementaire dienstverlening die niet kan plaatsvinden (aangifte geboortes, huwelijken, overlijden);
- een grote lokale of regionale stroomstoring vraagt om snelle en adequate maatregelen en acties. Het bestuur moet crisisbesluiten kunnen nemen.

Om een systeemcrash op te kunnen vangen heeft de gemeente een moderne back-up systeem die zich op meerdere locatie van de gemeente bevinden. De kans dat stroomuitval leidt tot het stopzetten van dienstverlening en rampenbestrijding wordt verminderd doordat in het gemeentehuis een noodstroom-aggregaat is geplaatst. Ook zijn alle ICT-systemen voorzien van accu's (zogenaamde UPS'en) die eventuele stroomonderbrekingen kunnen opvangen en in extreme gevallen de systemen gecontroleerd stil kunnen leggen. Verder heeft de gemeente meerdere systemen om externe virussen/aanvallen tijdig op te sporen onschadelijk te maken.

Kwantificering

Kans:	klasse 3 (1 keer per 2 à 5 jaar: 50%)
Gevolg:	klasse 2 (€ 50.000 - € 100.000)
Kans x gevolg:	minimaal € 25.000 (50% x € 50.000) tot maximaal € 50.000 (50% x € 100.000)

6. Informatieveiligheid

Vanaf 25 mei 2018 moeten ook decentrale overheden de regels van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) toepassen. Deze is in 2016 in werking getreden; de verordening vervangt de richtlijn bescherming persoonsgegevens. Deze richtlijn is momenteel geïmplementeerd in de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp), die ook komt te vervallen. De wetgeving was volgens de Europese Commissie toe aan vernieuwing, nu de samenleving is gedigitaliseerd.

Risico's

Er is een enorme toename in dataverkeer en de technologie ontwikkelt zich steeds sneller. Als gevolg hiervan is er een toename in het verzamelen en delen van gegevens, in de risico's van cybercrime en in de vraag van de gewone burger wat er met zijn of haar persoonsgegevens wordt gedaan. Onjuist gebruik kan leiden tot hoge boetes.

Kwantificering

Kans:	klasse 5 (1 keer per jaar: 90%)
Gevolg:	klasse 5 (> € 750.000)
Kans x gevolg:	minimaal € 675.000 (90% van 750.000) tot maximaal € 2.250.000 (90% van € 2.250.000)

7. Grondexploitaties

Voor de risico's voortvloeiende uit grondexploitaties wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid van de jaarrekening 2016. De omvang van de risico's met betrekking tot de grondexploitaties is becijferd op € 1.883.000.

8. Risico exploitatiebijdrage Novatec

De gemeenschappelijke regeling (GR) verplicht de deelnemende gemeenten het exploitatietekort van Novatec aan te zuiveren. Het exploitatietekort is het verschil tussen de daadwerkelijke sw-personeelskosten en de rijksbijdrage daarvoor. Op het tekort wordt het bedrijfsresultaat van Novatec in mindering gebracht. Het dan nog resterende tekort wordt conform de GR-regeling naar rato door de gemeenten aangezuiverd. Jaarlijks begroot de gemeente hiervoor een post 'exploitatiebijdrage aan Novatec'. De gemeente baseert zich daarbij op de begroting van Novatec, waarin het exploitatietekort per GR-gemeente wordt geraamd. Bij de overige Gemeenschappelijke regelingen (zie hiervoor ook de paragraaf verbonden partijen) zijn geen bijzonder risico's van dien aard dat daarvoor een bedrag in deze paragraaf moet worden opgenomen.

Risico's

Sinds de Participatiewet is de rol van Novatec gewijzigd in een kleine organisatie voor het bieden van eenvoudig Beschut Werken. Novatec is daarom geherstructureerd, waarbij alle kapitaalintensieve infrastructuur is vervreemd.

Kwantificering

Kans:	klasse 4 (1 keer per 1 à 2 jaar: 70%)
Gevolg:	klasse 3 (€ 100.000 - € 250.000)
Kans x gevolg:	minimaal € 70.000 (70% x € 100.000) tot maximaal € 175.000 (70% x € 250.000)

9. Risico opneinderegeling Wet werk en bijstand (Wwb)

De ISD stelt in het eerste kwartaal van het jaar voorafgaand aan het uitvoeringsjaar haar begroting op. De belangrijkste posten in de begroting van de ISD zijn: inkomensvoorzieningen, bijzondere bijstand, participatie en apparaatskosten. In haar begroting raamt de ISD tevens de rijksbijdrage voor Inkomensvoorzieningen aan de gemeente (budget BUIG). De gemeente baseert zich bij het opstellen van haar eigen begroting op de informatie uit de begroting van de ISD.

Risico's

De regelingen inkomensvoorzieningen en bijzondere bijstand zijn opneinderegelingen en brengen in die zin altijd een bepaald risico met zich mee. Tegenover de kosten van inkomensvoorzieningen die

de gemeente maakt staan inkomsten uit de specifieke rijksbijdrage Bundeling uitkeringen inkomensvoorziening aan gemeenten (BUIG). De laatste jaren had Noordenveld echter steeds een (soms fors) tekort op dit budget. De kans op forse tekorten op het budget BUIG wordt vanaf 2015 echter aanzienlijk minder. Het risico op een tekort wordt beïnvloed door de slechte arbeidsmarkt en de hogere instroom door wetwijzigingen (o.a. korter WW, hogere instroom arbeid beperkten door stop op Wajong en Wsw, instroom statushouders). Pas bij een ruimere arbeidsmarkt en een daarbij behorende uitstroom zal het risico op een tekort aanzienlijk afnemen.

Kwantificering

Kans: klasse 3 (1 keer per 2 à 5 jaar: 50%)
 Gevolg: klasse 4 (€ 250.000 - € 750.000)
 Kans x gevolg: minimaal € 125.000 (50% x € 250.000) tot maximaal € 375.000 (50% x € 750.000)

10. Risico planschadeclaims

Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen die worden vertaald in ruimtelijke plannen kunnen gevolgen hebben voor de waarde van in de nabijheid gelegen onroerende zaken, of kunnen leiden tot inkomensderving voor derden. De wetgever heeft geoordeeld dat dit soort schade niet in zijn geheel ten laste hoort te komen van de individuele burger en heeft in de Wet ruimtelijke ordening opgenomen dat deze schade deels vergoed dient te worden door de gemeente. Daarvoor kan er een planschadeclaim worden ingediend bij het college van burgemeester en wethouders. Een aanvraag moet binnen vijf jaar na het onherroepelijk worden van het betrokken plan of besluit worden ingediend. Voor de bepaling van de omvang van de schade wordt een externe deskundige ingeschakeld zoals de Stichting Advisering Onroerende Zaken.

Risico's

In geval van bestemmingsplannen of andere procedures ten behoeve van nieuwe ontwikkelingen in beheer van de gemeente wordt tegenwoordig vooraf een planschade-risicoanalyse uitgevoerd. Hierdoor kan in de exploitatie een bedrag voor planschadevergoedingen opgenomen worden. Wordt een procedure gevoerd voor een project dat in handen is van een derde, zoals een projectontwikkelaar, dan wordt vooraf een anterieure overeenkomst gesloten waarin onder andere de vergoeding van de planschade geregeld wordt. In geval van kruimel-gevallen wordt een planschadeovereenkomst met de aanvrager gesloten. Dit betekent dat het merendeel van de planschadeclaims afgedekt is en dat ze niet ten laste van de algemene reserves hoeven te komen. Het kan echter nog steeds voorkomen dat er schade is waar geen rekening mee is gehouden.

Kwantificering

Kans: klasse 4 (1 keer per 1 à 2 jaar: 70%)
 Gevolg: klasse 1 (€ 25.000 - € 50.000)
 Kans x gevolg: minimaal € 17.500 (70% x € 25.000) tot maximaal € 35.000 (70% x € 50.000)

11. Risico Integraal Huisvestingsplan Onderwijs

De gemeente is verantwoordelijk voor de huisvesting van scholen voor basis, speciaal basis, speciaal en voortgezet onderwijs die zijn gehuisvest op het grondgebied van de gemeente. De komende jaren krijgen we te maken met een daling van het aantal leerlingen. Dit betekent dat er in toenemende mate leegstand gaat ontstaan in de bestaande schoolgebouwen. Er vinden met regelmaat gesprekken plaats met de schoolbesturen over de nodige capaciteit aan schoolgebouwen. Vanaf 2015 zijn de schoolbesturen integraal verantwoordelijk voor het gehele onderhoud. De gemeente blijft

verantwoordelijk voor nieuwbouw en uitbreiding. In samenwerking met de schoolbesturen is een meerjarig IHP 2016-2022 opgesteld, waarbij krimp en onderwijskwaliteit speerpunten zijn. In 2018 wordt aan het Integraal Huisvestingsplan 2016-2022 verder inhoud gegeven en wordt gestart met de ontwikkeling van de locatie in Veenhuizen.

Risico's

In het noorden van het land wordt de komende jaren een daling van het aantal leerlingen verwacht en ook in Noordenveld zal dit gebeuren. In 2015 zijn nieuwe leerlingenprognoses opgesteld. Hieruit blijkt dat ook de komende periode het leerlingenaantal zal dalen met 13,26%. Het gevolg daarvan is toenemende leegstand. Afgelopen periode zijn al scholen samengevoegd en opgeheven. Desondanks kan het nodig zijn op termijn nog enkele scholen samen te voegen en wellicht op te heffen. Op dat moment vervallen de vrijkomende schoolgebouwen aan de gemeente. Omdat schoolgebouwen in 40 jaar worden afgeschreven is er vaak sprake van een aanzienlijke boekwaarde. Afhankelijk van de locatie en de leeftijd van het gebouw kan pas daarna een goede vervangende bestemming worden gezocht voor deze gebouwen. Als gevolg van het opgesteld IHP 2016-2022 kan voor die gebouwen of gebouwdelen die niet langer nodig zijn voor onderwijs zo vroegtijdig naar een vervangende bestemming worden gezocht. Desondanks blijft er een behoorlijk risico omdat het niet altijd eenvoudig zal zijn nieuwe gebruikers voor de vrijkomende gebouwen te vinden.

Kwantificering

Kans:	klasse 3 (1 keer per 2 à 5 jaar: 50%)
Gevolg:	klasse 4 (€ 250.000 - € 750.000)
Kans x gevolg:	minimaal € 125.000 (50% x € 250.000) tot maximaal € 375.000 (50% x € 750.000)

12. Risico lumpsumfinanciering openbaar onderwijs

De gemeente is integraal schoolbestuur voor 12 openbare scholen voor basis en speciaal basisonderwijs. Daarvoor ontvangen wij van de rijksoverheid jaarlijks een genormeerde vergoeding voor de kosten van personeel en materiële exploitatie. De meerjarenbegroting van Openbaar primair Onderwijs Noordenveld laat een positief saldo zien. De daling van het aantal leerlingen zet de begroting echter nog steeds onder druk. De directie stuurt sterk op de formatie om zo de financiële risico's wegens het dalend aantal leerlingen tijdig te kunnen opvangen. Daarnaast kunnen eventuele tekorten afgedekt worden door gebruik te maken van de reserve openbaar onderwijs. Die reserve is hiervoor toereikend.

Risico's

De komende jaren zal het aantal leerlingen teruglopen. Middels het regelmatig maken van leerlingenprognoses wordt dit dalende verloop in beeld gebracht. Het kan nodig zijn scholen op te heffen of samen te voegen. Er zijn nieuwe regels ingevoerd voor Passend Onderwijs die gevolgen hebben voor schoolbesturen. Zij zijn verantwoordelijk voor de kosten van verwijzing van leerlingen naar speciaal onderwijs. De beschikbare budgetten zijn volgens nieuwe verdeelsleutels herverdeeld.

Kwantificering

Kans:	klasse 2 (1 keer per 5 à 10 jaar: 30%)
Gevolg:	klasse 1 (€ 25.000 tot € 50.000)
Kans x gevolg:	minimaal € 7.500 (30% x € 25.000) tot maximaal € 15.000 (30% x € 50.000)

13. Risico Milieuverontreinigingen

Bedrijven moeten voldoen aan steeds strengere milieuwetgeving. Brengt een inrichting schade toe aan het milieu dan zullen zij de kosten voor de reiniging moeten betalen. Is de dader echter niet meer te achterhalen dan kan het zijn dat deze kosten voor rekening van de gemeente komen. De kosten van bijvoorbeeld bodem- of grondwatersanering kunnen hoog oplopen.

Risico's

Het betreft hier de risico's van nog niet getaxeerde kosten als gevolg van bekende en onbekende milieuverontreinigingen.

Kwantificering

Kans:	klasse 3 (1 keer per 2 à 5 jaar: 50%)
Gevolg:	klasse 3 (€ 100.000 - € 250.000)
Kans x gevolg:	minimaal € 50.000 (50% x € 100.000) tot maximaal € 125.000 (50% van € 250.000)

14. Regionale ontwikkelingen (RUD en VRD)

RUD

In Drenthe is de Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) per 1 januari 2014 operationeel. De kosten die gepaard gaan met de RUD zijn afhankelijk van reeds gemaakte en nog te maken keuzes en kunnen oplopen. Daarbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld de kosten om te komen tot één bedrijfsprocessensysteem et cetera. De latende organisaties (12 gemeenten en de provincie) en de RUD hebben gezamenlijk de "Drentse Maat" ontwikkeld. De "Drentse Maat" bepaalt voor 80% van de taken het kwaliteitsniveau en de daaraan gekoppelde kosten en zal meer duidelijkheid brengen in de kosten van de RUD.

VRD

De brandweer is per 1 januari 2014 geregionaliseerd, ontvlochten uit onze organisatie en opgegaan in een gemeenschappelijke regeling: de Veiligheidsregio Drenthe (VRD). Binnen de VRD is hard gewerkt om de organisatie operationeel te krijgen en werkprocessen te harmoniseren. De begroting van de Veiligheidsregio Drenthe wordt jaarlijks vastgesteld en vormt het financieel kader waarbinnen in voorkomende gevallen naar oplossingen wordt gezocht. De gemeente is door de VRD gecompenseerd voor de frictiekosten. Dat betekent dat onze deelname aan deze gemeenschappelijke regeling een 'normaal' financieel risico oplevert. De VRD zal dan ook vanaf nu niet meer als apart risico in de weerstandsparagraaf opgenomen worden.

Risico

Wij hebben als uitgangspunt gesteld dat de vorm van een Drentse RUD financieel neutraal dan wel voordeliger moet zijn dan de eerdere gemeentelijke opzet. Of aan dit uitgangspunt zal worden voldaan is afhankelijk van de uitvoering en de wijze waarop voorgenomen veranderingen en ontwikkelingen zich ontploegen.

Kwantificering

Kans:	klasse 4 (1 keer per 1 à 2 jaar: 70%)
Gevolg:	klasse 3 (€ 100.000 - € 250.000)
Kans x gevolg:	minimaal € 70.000 (70% x € 100.000) tot maximaal € 175.000 (70% van € 250.000)

15. Risico's in het sociaal domein

Op grond van de huidige ontwikkelingen handhaven we het risicoprofiel. In de eerste plaats omdat er sprake is van openeinderegelingen. Het blijft moeilijk te voorspellen hoeveel inwoners in een jaar een beroep zullen doen op welke zwaarte van zorg. Daarnaast zien we een aantal aanvullende ontwikkelingen. Zo zijn met ingang van 2017 de budgetplafonds voor de zorgaanbieders afgeschaft en is het profijtbeginsel op alle vormen van zorg van toepassing (elke gemeente betaalt voor de zorg die voor de eigen inwoners wordt ingezet. Deze risico's worden afgedekt met de reserve Sociaal Domein maar leggen wel een structureel beslag op de middelen.

Kwantificering

Kans:	klasse 5
Gevolg:	klasse 5 (€ > € 750.000)
Kans x gevolg:	€ 875.000 - € 1.875.000

16. Risico toereikendheid voorzieningen

Er zijn voldoende onderbouwingen van het benodigde voorzieningenniveau aanwezig.

Risico's

Desondanks kan vanwege onvoorziene omstandigheden of calamiteiten (zoals bijvoorbeeld bij storm- of waterschade, et cetera) het voorkomen dat de voorzieningen op enig moment niet toereikend meer zijn.

Kwantificering

Kans:	klasse 3 (1 keer per 2 à 5 jaar: 50%)
Gevolg:	klasse 4 (€ 250.000 - € 750.000)
Kans x gevolg:	minimaal € 125.000 (50% x € 250.000) tot maximaal € 375.000 (50% x € 750.000)

17. Risico wegenbeheer en groenbeheersplan

Voor het beheer van de openbare ruimte wordt gewerkt aan een systematiek om jaarlijkse benodigde budgetten in beeld te krijgen. Hierbij wordt gebruikt gemaakt van beheerplannen en van scenario's uit de BOR-systematiek.

Risico's

De onderhoudssituatie van bepaalde wegvakken kan door intensief gebruik en als gevolg van weersomstandigheden sneller achteruitgaan, waardoor versneld onderhoud moet worden uitgevoerd. Indien schade aan personen, voertuigen of gebouwen ontstaat door onvoldoende onderhoud aan infrastructuur kunnen benadeelde personen een schadeclaim indienen. Daar-naast bestaan de risico's van schadeclaims door takbreuk en achterstallig onderhoud van speeltoestellen.

Kwantificering

Kans:	klasse 3 (1 keer per 2 à 5 jaar: 50%)
Gevolg:	klasse 3 (€ 100.000 - € 250.000)
Kans x gevolg:	minimaal € 50.000 (50% x € 100.000) tot maximaal € 125.000 (50% x € 250.000)

18. Kwaliteitscriteria VTH (Vergunning Toezicht en Handhaving)

Gemeenten en provincies zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de kwaliteit van VTH-taken. Daarvoor zijn in 2012 VTH-kwaliteitscriteria vastgesteld door de VNG, Ipo en het Rijk. Deze criteria vormen de

basis voor de minimale kwaliteit van uitvoering. Onder de VTH-taken vallen vergunningverlening, toezicht en handhaving met betrekking tot de activiteiten bouwen, monumenten, milieu, brandveilig gebruik, planologische afwijking, flora en fauna en natuurbescherming.

Op 9 december 2015 is de Wet tot wijziging van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (verbetering vergunningverlening, toezicht en handhaving) afgekondigd voor alle bevoegde gezagen voor de uitvoering van de Wabo taken (vergunningverlening, toezicht en handhaving) met betrekking tot de kwaliteit van de uitvoering en handhaving van de Wabo taken. De artikelen van deze wet treden in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip. Tot op heden is de datum van inwerkingtreding niet vastgesteld.

De Wet VTH bepaalt dat zowel Gedeputeerde Staten als de gemeenteraad een verordening dienen vast te stellen waarin regels worden gesteld over de uitvoering en handhaving van de taken die zijn overgegaan naar de RUD Drenthe (milieutaken). Tevens bepaalt de wet dat bestuursorganen zorg dienen te dragen voor een goede kwaliteit van de uitvoering en handhaving van de overige Wabo taken. Ook hiervoor kan een verordening worden opgesteld door de Gemeenteraad en Gedeputeerde Staten. In het kader van interbestuurlijk toezicht zal de Provincie beoordelen of de gemeente aan bovenstaande voldoet.

Risico's

Uit de uitgevoerde zelfevaluatie blijkt dat de gemeente Noordenveld niet voldoet aan de kwaliteitscriteria. Met name op het gebied van de kritieke massa (we beschikken niet over het minimale aantal deskundigen en er zijn tekortkomingen op het gebied van opleiding, ervaring kennis en frequentie) en de procescriteria (beleidscyclus voor vergunningverlening is niet of niet volledig aanwezig) zal nog de nodige inspanning moeten worden geleverd. Ook financieel kan het voldoen aan de kwaliteitscriteria de nodige consequenties met zich meebrengen. Momenteel wordt onderzocht of in samenwerking met (een) andere gemeente(n) zorg kan worden gedragen voor een goede kwaliteit van uitvoering en handhaving van de Wabo-taken.

Kwantificering

Kans:	klasse 5 (1 keer per jaar: 90%)
Gevolg:	klasse 2 (€ 50.000 - € 100.000)
Kans x gevolg:	minimaal € 45.000 (90% x € 50.000) tot maximaal € 90.000 (90% x € 100.000)

19. Risico financiële gelijkstelling primair onderwijs

Op basis van artikel 142 t/m 147 van de Wet op het primair onderwijs (WPO) dient een gemeentebestuur dat basisonderwijs in stand houdt jaarlijks vast te stellen of er sprake is van overschrijding van de rijksvergoeding. Indien er meer uitgaven zijn geweest dan de ontvangen rijksvergoeding, dan is er sprake van een overschrijding. Deze overschrijding (meer uitgaven dan ontvangsten) dient proportioneel ook aan de scholen voor bijzonder onderwijs te worden doorbetaald. Veelal wordt een bedrag per leerlingen vastgesteld, die ook op basis van het leerlingenaantal van de bijzondere scholen wordt betaald. Hiermee wordt het openbaar onderwijs en het bijzonder onderwijs in eenzelfde gemeente gelijkgesteld. Tot en met 2000 is de financiële gelijkstelling afgehandeld. Voor de periode 2001-2005 loopt een gerechtelijke procedure.

Kwantificering

Kans:	klasse 2 (1 keer per 5 à 10 jaar)
Gevolg:	klasse 5 (€ > € 750.000)
Kans x gevolg:	minimaal € 0 tot maximaal € 750.000

20. Ontwikkelingsvisie Albertsbaan

Voor de ontwikkelingsvisie van de Albertsbaan, stap 2 uit het procesvoorstel 'Albertsbaan, een steen in de ontwikkelvijver van Roden-centrum', zijn veel financiële middelen benodigd. Een deel van deze middelen is door de raad beschikbaar gesteld in de vorm van de nodige kredieten. In de overige financiële middelen wordt voorzien door externe bronnen, zoals subsidies verworven van andere overheden en vrijwillige bijdragen van ondernemers. Aan de financiering door externe bronnen zijn echter wel enkele risico's verbonden. Zo wordt een deel van de financiële middelen geleverd door de Stichting Ondernemersfonds Noordenveld. Deze stichting kan echter slechts verplichtingen aangaan tot en met 2019. In 2019 is er voor de voortzetting van de bedrijfsinvesteringszone een draagvlakmeting. Indien deze meting niet wordt gehouden of negatief uitpakt stopt de betaling van de jaartermijn 2020 tot en met 2024 en ontbreken er dekkingsmiddelen. Daarnaast zijn er nog de gebruikelijke risico's zoals het niet onherroepelijk krijgen van de bestemmings-planwijzigingen die voortvloeien uit het project. De kwantificering is in dit geval losgelaten in verband met de aanwezigheid van concrete risicocijfers.

Kwantificering

Kans:	klasse 1 (minder of 1 keer per 10 jaar)
Gevolg:	klasse 3 (€ 100.000 - € 250.000)
Kans x gevolg:	minimaal 0 tot maximaal € 250.000